

TELEGRAFUL ROMÂN.

Apare Marți, Joia și Sâmbăta.

ABONAMENTUL:

Pentru Sibiu pe an 7 fl., 6 luni 3 fl. 50 cr., 3 luni 1 fl. 75 cr.
Pentru monarhie pe an 8 fl., 6 luni 4 fl., 3 luni 2 fl.
Pentru străinătate pe an 12 fl., 6 luni 6 fl., 3 luni 3 fl.

Pentru abonamente și inserțiuni a se adresa la:

Administrațiunea tipografiei archidiecezane, Sibiu, strada Măcelarilor 47.

Correspondențele sînt a se adresa la:

Redacțiunea „Telegrafului Român”, strada Măcelarilor Nr. 37.

Epistole nefrancate se refuză. — Articuli nepublicați nu se înapoiază.

INSERȚIUNILE:

Pentru odată 7 cr., — de două ori 12 cr., — de trei ori 15 cr. rëndul cu litere garmond — și timbru de 30 cr. pentru fie-care publicare.

Sibiu, 3 Aprilie.

„Satul arde”, cu tôte aceste, „baba se peptenă”; trebuie să esclame ori-ce patriot când vede, că între miscarea cea nouă a partidelor din Ungaria, între negoțiarile nedeterminate în privința pactului dualistic, întră constelațiunile cele critice ce amenință din nordostul Europei, „P. Ll.” care trece de oficios al guvernului unguresc, găsesce timp de a se especta în contra naționalităților din Austro-Ungaria.

Oficiosul din Budapesta ne spune noutatea, dealtmintrea pentru noi destul de vechie, că în Ungaria trebuie altfel umblat cu naționalitățile, nu ca de la legea pentru naționalități încôce, care lege cu altă ocaziune s'a aprețiat din destul în colónele acestei foi spre a se face evident că ce ne dă cu o mână ne ia cu cealaltă. Oficiosul voiesce ca prin administrațiunea politică să se curme ori-ce aspirațiune de gravitare în afară drept și mijloc pentru această cură de stat află că este asimilarea elementelor naționale.

În adevăr nu scie omul de ce să se mire mai mult: de ignorarea totală a situațiunei politice sau de îngânfarea cea prea mare chiar și în fața situațiunei celei critice dar cunoscute, ce bate cu atâta vehemență la porțile monarchiei noastre, carea tocma în interesul diverselor naționalități ce vor să trăiască și să-și apere caracterul și tradițiunile sub scutul comun, are și dreptul nediscutabil de a esiste. Sau că Ungaria prin astfel de amenințări voiesce să-și câștige popórele din vecinătate spre o apărare comună în contra inamicului comun?

În împregiurările de față ni se pare foarte nepotrivit, când ungurii și în superioritatea lor imaginată lovesc cu pumnul în masă, exclamând în fața naționalităților, că să se facă și cu ele ce s'au făcut în Alsația și Lotaringia, în Schleswig-Holstein și în Posen. Dar dacă mâne poimâne un curent neaștep-

tat politic ne ar reduce iar la ceea ce am fost până la 1860, atunci putericii țilei să aibă dreptul de a țice tuturor naționalităților negermane: nu vë rămâne altă decât să vë asimilați pe cum voim noi, în elementul nemțesc?

Monarhia austro-ungurască nu este espusă nici unui pericol din cauză că este compusă din diverse naționalități. Acesta ni o dovedesce istoria vechiă și nouă. Aibă fie-care naționalitate dreptul de a se mișca liber în monarhia, ca atare, și de a prospera, ca atare, și durabilitatea monarchiei va fi cu mult mai sigură, decât când nemulțămirea se va nutri neîncetat prin tendențe de asimilare.

Avem exemple în Europa, unde două sau trei naționalități trăiesc foarte bine împreună și cu tôte că fie-care este învecinată cu împărații și regate mari de naționalitățile lor, țin foarte strins la individualitatea lor politică, pentrucă tôte se bucură, ca atare, de libertatea lor deplină.

Deplângem astfel de espectorări nepatriotice cum sînt cele atinse mai sus, chiar și când le cetim într'o foie inspirată din sferele mai înalte a le guvernului!

Revista politică.

Dieta Ungariei a intrat în vacanțele pascelor joi în 11 Aprilie și se va întruni ierăși în 30 Aprilie.

„Opoșițiunea reunită” este constituită. În ședința ce avu loc Sâmbăta după cum cetim în „Közvélemeney” s'a cetit și programa din 11 puncte. Reesi-va partida această nouă a resturna cabinetul lui Tisza și a face Ungaria mai fericită, vom avé ocaziune să vedem, cu tôte că programe, feliu de feliu, am vëdut destule, fără de a vedé și rezultatele promise și așteptate.

Intrăceea cabinetul lui Tisza gândesce altfel, de cum gândesce „oposițiunea reunită.” Se țice că Tisza,

contra așteptării generale, voiesce să amâne escrierea alegerilor dietali pe luna lui Septembrie, de ore ce, după scotéla densusului, poriodul legislativ se începe cu întrunirea deputațiilor în dietă, de unde ar urma că mandatul deputațiilor actuali nu încetă cu luna lui Maiu. Se mai supune, ca manopera această ar avé scopul, ca dieta presentă să resolve pactul cu Cislaitania încă în decursul acestei veri.

Situațiunea politică esternă a perdit în țilele din urmă foarte mult din coloritul ei cel frumos de pace.

Pe un moment se credea că întrevenirea Germaniei ca mijlocitoare între puterile mai mult interesate va indupleca pe Rusia a face concesioni. Din scirile mai prospete se vëd două lucruri: că Germania nu voiesce să se strice cu Rusia și că neavend ea însăși interese de apêrat în orient puțin i pasă ce soluțiune va avé cestiunea orientală. Mijlocirea ei în incurcături orientale este așa dară și acum mai nulă.

Nimenea nu simte mai greu nepăsarea Germaniei ca România. Din o telegramă din Roma dela 14 Aprilie se vede că principele Bismarck se invoiesce cu retrocesiunea Basarabiei pelângă compensarea cu Dobrugia. Alte telegrame din Bucuresci și din Berlin anuciă că atât principele Carol cât și guvernul român a primit insciințări că România a mers prea departe. Insciințările aceste și concentrarea de trupe număróse rusesci în România a deprimat foarte mult spiritele în România, dar cu tôte aceste ministrul de esterne Cogălniceanu a protestat contra păcei dela San-Stefano și România și concentrăză trupele sale în Oltenia.

Rusia are până acum la 200,000 în România și alte trupe noué sosesc pe fie-care țic.

„Polit. Corr.” află din Bucuresci că trupele rusesci au ocupat cu artilerie mai multe distanțe pe malul românesc al Dunărei în deosebi

Bragadinc, Cretescii, Bercenii, Dobrenii și Oltenița. Divisiunea a 11 rusescă a ocupat pozițiunile cele mai însemnate pe riul Beaslov și stațiunile drumului de fer întră Giurgiu și Bucuresci. La început se țicea că măsurile aceste sînt pentru asigurarea comunicațiunei cu trupele din Bulgaria și Rumelia, însă acum se par că spre scopul acesta numărul cel mare de trupe este cu mult pré mare.

Grămădirea de trupe rusesci în România a început a însufia îngrigiri și în Viena. „N. W. T.” spune, că reprezentantul austro-unguresc din Petersburg a dat espresiune acestor îngrigiri ale cabinetului vienes. Din izvóre autentice a transpirat, că cabinetul vienes are de gând a face pași oficiali în privința această.

Despre misiunea lui Brătianu la Berlin se țice, în cele mai multe foi, că nu are alt rezultat decât vorbe frumoșe, din cari România nu se va alege cu altă decât cu supunere forței majore.

Ardelenii și Țarul.

Țarul „Kölnische Zeitung” publică, ieră organul diplomației rusești „Le Nord” grăbesce a reproduce o corespondență, în care găsim următoarele cuvinte:

„Un bărbat de stat maghiar care ocupă o pozițiune însemnată a declarat Prințului Ghica, cum-că o unire româno-ungurască va fi pururea respinsă de opiniunea publică a Ungariei, că Romanii din Ungaria păstréză starea lor de dușmănie în protiva Ungariei și se privesc pe sine ca pe o „naționalitate asuprită”, așteptând numai ceasul priincios pentru a se scutura de jugul unguresc și a năvăli asupra nobilimei din Transilvania cum a făcut-o în 1848.

„Acest bărbat de stat are dreptate și la Bucuresci nu există nici un mijloc cunoscut pentru înlăturarea

FOIȚA.

Cerșitorea de pe Pont des Arts.

(Traducere din W. Hauff: *Novela*.)

(Urmare.)

XVI.

Mechanicul, un om modest, care însă avea renumele unui om foarte procopsit, i primi la intrare. „N'ați ajuns încă mai departe?” întrebă Faldner, cu fața posomorită. „Pe legea mea, sau corespondentul meu din London este un mișel și merită să fie spânzurat, sau D-Ta, măiestre Frölich, care înțelegi a compune un orologiu, nu pricepi a pune la loc o móră cu vapor, precum mai amăgit cu vorbe góle.”

Aceste vorbe păreau a vătéma adenc pre măestru nostru; o roșetă adencă i cerni fața, și un răspuns plin de amărăciune i juca pe buze; însă el l' înăduși, netețindu-și părul, ca și când ar fi voit a-și neteții întocmai și supărarea sa. „Să fie cu iertare, domnule baron” răspuse el, „dacă mi pune cine-va înainte schița și calculii unei mașine, pe lângă cari sînt încă în-

semnate cu acurateță rotițele și șurupurile, mă leg a alcătui mașina, chiar fără a o fi vëdut vr'odată. Dar atunci trebuie să am mână liberă, și mi pun capul că, totul se face bine; așa însă —

„Ei, căci am ajutat și eu puțin, vréi să zici? Aci să zacă tótă vina? D-Ta însuși spui că, în viața D-Tale n'ai vëdut o mașină de felul acesteia, dar eu am vëdut, două, trei, în Franția și Anglia, și sciu foarte bine că, rótele mai mari trebuie să îmbuce în mijlocul cilindrului, iar cele mici au să vină la capete —

„Dară, să fie cu iertare Dle baron”, replică artistul perdându-și răbdarea, „móra de vapor a D-Tale este acum odată făcută după alt model, această se póte vedé chiar din desemn —

„Desemn încóci, desemn incoló, mașini de vapor sînt mașini de vapor, și una e întocmai ca și cealaltă. M'au înșelat, m'au dus în rătăcire cu toții; am aruncat banii pe feréstră!”

Intrăceea Fröben luase desemnurile amănă și le esamină. El află că, structura acestei mașini ar fi foarte simplă și frumoșă, și dacă rotițele și șurupurile însemnate se potrivesc ea e

foarte ușor de alcătuit. În vremile de mai nainte el se indeletnicise foarte mult cu matematica și fizica, totdeodată el vëduse și studiase dimpreună cu prietenul său cele mai vestite oficine de mașini, dar deórece el foarte arareori vorbia de astfel de lucruri, baronul de Faldner, care se lăuda mult cu cunoscințele sale, presupunea că, el nu pricepe nimic despre mașinerii. Supărarea lui Faldner amenințând a creșce, Fröben s'întorse cătră mechanic, l' întrebă de cutare și cutare părți, schițate în desemn, și arătându-i-le acesta, și încredințându-se că, tôte se potriveșc foarte bine unele cu altele, el țise lui Faldner: „Mași rămăși că, nu ești înșelat; căci așa de bine cum se potriveșce aici F și H în P — precum vëdi aceste sînt trăsăturile principale prin cari pisătórea se pune în legătură cu téscul de ulei, așa trebuie să se potriveșcă și celelalte părți.”

„Ah, pre D-Ta ni te-a trimis ceriul!” strigă mechanicul plin de bucurie, „cum ai aflat îndată lucrul de căpetenie! Da, da F este trăsătură principală; H acesta îmbucă în rudele aceste, aici trebuie să se așeze róta K L.”

„Mașina e foarte simplă,” urmă Frö-

ben „și rătăcirea prietenului meu vine de acolo că, el a avut în vedere structura mașinelor mai mari, cari, se înțeleg sînt altfel făcute. Ți vei aduce póte aminte că, în Devonshire la Henry Smith am vëdut o móră de ulei, care era făcută aprópe după același plan ca și acesta.”

Baronul și ascunse uimirea sa după un zimbet ironic, cu care căuta acum la prietenul său, acum la mechanicul. „Faceți, ce sciți”, țise el cu nepăsare, „eu țin tot lucrul de zadarnic; mai înțelept era, dacă mi aduceam și un mechanic englez. Cercați-ve procopsela cu nefericitele șurupării! Paremi-se că, preste vr'o câte-va ore când Te voiu rechiâna vei fi sătul de acest abc de mașină; căci în astfel de lucruri sciu că, Tu tot nu ești decât un slab începătoriu.” Fluierând el eși din zidire, se puse călare și plecă în pădure.

Fröben însă porunci a se desface tot, ce se alcătuisse după planul încă păținat al baronului. Numerii se puse în rënd, și cu cât inainta lucrul, cu atât el se făcea mai vesel; căci această i alungă din spiritul său icónele posomorite, și nu fără îndestulire băgă

acestei pedeci care se opune unei uniri-unguresci. Inriurirea Domnilor din Bucuresci asupra românilor ardeleni este mărginită între niște hotare din cele mai restrinse. Acești din urmă nu ascultă de cât de vorba popilor lor, cari sunt în număr de 60 și cari la rëndul lor recunosc supremația duhovnicescă a Țarului. Numai aceea ce poruncesce acesta românilor din Ardeal este pentru denșii regula lor de purtare și Domnul Ghica dimpreună cu guvernul din Bucuresci pot să-i îndope cât vor voi cu lungile lor cuvinte pentru a i abate dela această cale, inriurirea lor s'ar nimici la cele d'antăi cuvinte rostite împotriva Țarului și ardelenii ar privi ca pe niște trădători venduți nobilimei unguresci. Eată adeverata espunere a faptelor și ar fi de prisos a se mai amăgi prin nălucire.

Nu scim să ridem ori să ne indignăm, când vedem, că la anul 1878, se pot dice asemenea prăpăstii în două din cele mai răspândite țiare europene și când ne gândim că sute de mii de ómeni le vor citi și pôte chiar le vor lua drept bani buni.

Nu noi suntem aceia, care vor sustinere ori combate înțelegerea între poporul român și cel maghiar. Ne-am rostit asupra acestei cestiuni și, cu deosebire astăzi, nu credem de cuvință a ne mai rosti. Trebuie să protestăm însă contra celor ce se dic despre Români din Ardeal în corespondența din Pesta și acest protest e o sfântă datorie, când vedem aceea corespondență în diarul rusesc dela Brusela.

Fără îndoială „un bărbat de stat maghiar“ putea să graiască dlui I. Ghica cuvintele, ce i se atribuiesc în corespondența din Pesta; dar bărbatul de stat, care le a rostit, era un maghiar și acesta l' scusa. Maghiarii au gărgăunii lor particulari și de aceștia numai puterea vremilor îi va puté scăpa. S'ar fi convenit înse, ca bărbatul de stat maghiar să nu uite că la anul 1848 românii s'au luptat pentru Dinastia comuna. Nu ura a pus armele în mâinile lor, ci iubirea cătră această Dinastie.

Drept are corespondentul citat de țarul rusesc, când dice, că „inriurirea Domnilor din Bucuresci asupra românilor ardeleni este mărginită“. Așa este! Inriurirea acestor Domni încetază acolo, unde interesele țerei noastre colidază cu interesele lor.

Din norocire înse interesele țerii noastre și ale vecinului nostru de la resărit sunt atât de identice, încât numai un guvern foarte nechibzuit ar puté să le pună în colisiune și pentru

aceea corespondentul din Pesta nu are dreptate, când dice, că mărginirea e pusă „între nisce hotare din cele mai restrinse.“ Români sunt frații nostri și România este statul tiner, pe care l' credem merit a scuti țara noastră de o mulțime de primejdii; pentru aceea, câtă vreme va rămâne credincios misiunii sale se va bucura de indoita noastră iubire. Ori care partid ar fi în România la putere inriurirea „Domnilor din Bucuresci“ asupra noastră e mare, forte mare, pe câtă vreme ei nu vor decât ce este în interesul României și totodată în interesul Monarhiei, din care țara noastră face parte. „Inriurirea lor s'ar nimici însă la cele dintăi cuvinte rostite împotriva „Împăratului și Regelui nostru“. „Eată adeverata espunere a faptelor“ și „Le Nord“ numai în zadar și dă silință să „amăgescă lumea cu năluciri“.

Un om trebuie să fie capabil de a sustinere, că Români din Ardeal au șase-deci, tocmai șase-deci de preoți, pentru-ca să pôtă înfățișa pe acești români ca recunoscând „supremația duhovnicescă a Țarului.“

Din întemplantă tocmai biserica română ortodocsă din țerile de sub coróna sfântului Stefan e biserica ortodocsă, ce nu recunoscce nici un fel de supremație Duhovnicescă.

La sfirșitul veacului XVII, pe când Țarul Petru nici nu scia pôte că este semănță de român în Ardeal, Împăratul Leopold I acordă sərbilor emigrati din Turcia și povățuiți de Patriarhul Cernovici deosebite privilegii, care se resfrâng asupra tuturor creștinilor ortodoci din Împărăție. Cel dintăiu cap bisericesc, a cărui supremație duhovnicescă românii ardeleni nu erau dispuși a o recunoscce, a fost patriarhul de la Carloveș. De aceea încă la anul 1758 Cancelarul Kaunitz sfătuieste pe Împărăteasa Maria Terezia să numescă pentru românii ortodoci din Ardeal un episcop exempt și în urmă Dionisie este numit. De atunci și până acum căți-va ani românii ardeleni nu au recunoscut decât supremația duhovnicescă forte discutată a „Patriarhului“ de la Carloveș. De când înse grația Împărătescă și stăruințele marelui metropolit Andreiu au dat românilor din țerile de sub coróna sfântului Stefan puțința de a se constitui în biserică națională, noi, ardelenii, nu mai recunoscem nici un fel de supremație duhovnicescă. Supremația Țarului nici odată nu am recunoscut-o și nici odată canónele sfintei biserici nu ne vor permite să o recunoscem; scaunul Patriarhial din Constantinopol, a cărui supremație ar trebui pôte să o recu-

baronului în drum spre casă, să le țină de injurături, sau de mulțămită?

XVII.

Înaintările făcute în ridicarea mașinei, pôte și așteptările îmbucurătoare după gâlbiorii lui Don Pedro, făcure în zilele următoare pre baronul mai vesel. Fröben scrisese spaniolului la W; și prietenul său l' făcu să promită că, va rămâne la densus, până va sosi răspunsul din W. Și cătră Iosefa se purta mai omenos, ba l' îngădui chiar, pe semne mai mult din considerare cătră prietenul său, ca ea să-și scurteze trebile economiei și dimineța sau séra, când pe el l' ar reținere trebi economice, să cetescă cu Fröben dimpreună sau să facă preumblări cu densus. În aceste vr'o câte-va zile Iosefa părea a reînvia. Atitudinea ei dobândi putere, obrazii se înroșiră de o zare de plăcere liniștită, și de multe ori, când un zîmbet gingaș plutia pe buzele ei, când se arătau gropițele drăgălașe pe obrazii frageți, Fröben trebuia să-și mărturisescă că, arareori a vădut o femeie mai frumoasă; ba adese căutând la densus, el se incurca cu desăvârșire în gândul său, i se părea că, vede realizându-se o nălucire iubită a

nóscem, de vécuri întregi nu mai comunică cu creștinii din Ardeal; ieră scaunului metropolitan din Carloveș, chiar nici după vechime, nu i se cuvine precăderea față cu scaunul metropolitan al Ardealului: nu recunoscem nici un fel de supremație duhovnicescă și chiar, dacă ar fi să recunoscem odată vre una, aceea nu ar fi a Țarului profan, ci aceea a Patriarhului din Constantinopol, pe care o recunoscce și sora noastră, Biserica autotchefală română.

Nu! La noi Țarul nu pôte găsi de cât un popor de trei milioane credincios suveranului său și totdeuna gata ași jertfi sângele și averea pentru Dinastia de la care s'a obicinuit ași aștepta tot binele și pentru țara, de care-l légă atât sbuciumările trecute, cât și speranțele viitorului.

Cât pentru înțelegerea între poporul român și cel maghiar, nu noi suntem chiămați a o stabili. Noi suntem un popor răbdător și plin de abnegațiune; noi nu dăm zori, fiind-că mai avem destulă vreme.

Corespondențe particulare

ale „Telegrafului Român.“

Budapesta, 13 Aprilie n. Lipsii vre-o două săptămâni din căpitala. Afaceri private m'au chiămat în părțile inferioare ale Tisei și Dunărei. Miserie e destulă în popor. Unii se plâng de una, alții de alta. Resumat: toți se plâng și de tóte se plâng; căci nimic nu merge cum ar trebui să méréga. Numai, cu plânsul nu s'a făcut de când lumea ceva. Pentru ca să sece isvorul plânsului trebuie pus mâna pe lucru; căci, cine se obicinuesce a plânge? copiii și femeile. Va se dică cine plânge și se tot plânge reprezentă slăbiciunea puerilă și femeiască.

Sunt neajunsuri în administrațiunea politică pre cari le ași atinge bucurios pre larg, când ași sci că folosesc cât de puțin. Mă mărginesc a dice: trebuie delăturat servilismul și restabilită moralitatea și tóte vor merge altfel. Dar unde să se facă începutul? Încât ne privesce, sum de părere, că acolo unde avem și noi influință: în biserică și scólă. Ací nu ne împedecă nimenea fără voia, în cazul cel mai rău, fără consimțementul nostru tacit. Neajunsurile nu s'ar delătura, dară s'ar împuțina.

Din impresiunea ce am luat din provincie este încă destul material bun în popor, învățatorime și preoțime. Materialul acesta ar trebui cultivat și spriginit, ca să nu l' copleşască, partea care crede: că viclenia este mai rentabilă decât folositoare dreptatea.

visurilor sale; amintiri pe jumătate sterse eșiau érași la suprafață, glasul ei chiar, când ea era mișcată, înduioșată, i venia adese atât de cunoscut, ca și când n'ar fi fost pentru antăia óră că l' auzia. În acele zile el numai arareori căuta la chipul din icónă, la care mai nainte privia cu órele, și când din întemplantă icóna i trecea prin mâni, când o desfăcea, când se nita în ochiul iubitei recunoscute, se simția umilit; se credea datoriu a ruga de iertare pre chipul neînsuflețit pentru nebăgarea în samă ce i arétase. „Însă“, și dicea el, ca și când ar fi voit să se desvinovățescă, „este vr'un lucru necuviincios, a îndulci unei prietene vr'o câte-va zile din o viață lipsită de bucurie? Și cât de puțin se cere, pentru de a înveseli această gingașă ființă pentru a o face mai fericită! A ceti o carte frumoasă cu ea dimpreună, a vorbi cu ea, a o însoți în preumblări la locurile ei de predilecțiune — ietă totul ce-i trebuie pentru a se face voiósă și fericită. O Faldner și ar puté face un raiu din casa sa, dacă ar împărtăși din când în când una sau alta din aceste mici plăceri cu soția sa! (Va urma.)

Cultivarea și spriginirea materialului celui bun însă se pôte numai prin conservarea autonomiei și constituționalismului nostru bisericesc; se înțelege de sine, conservarea acesta nu pôte aduce fructe bune, dacă nu va fi întemeiată pe moralitate.

Intorcându-mă în capitală am găsit o revoluțiune formală, pot să dic un rebel. Veți sci din diarele de aici, că partida liberală independentă cu partida lui Sennyey și cu vre-o căți-va „dissidenți“ din partida guvernamentală s'au întrunit spre a forma o „oposițiune reunită.“ Mai ales dela faptulă întrunire a numitelor fracțiuni dietali în diaristica de aici ferbe ca într'un crater de Vulcan. Cu fusiunea acesta nu este mulțămită partida guvernamentală, nu este mulțămită cea din estrema stângă, tablou: bombardament din drépta oficiósă asupra partidei celei noué, bombardament din stânga estrema și bombardament din partida cea nouă în drépta oficiósă și în stânga estrema radicală. A-și puté servi cu vre-o câte-va modeluri de „clasicitate“ limbistică dintre diarele militante, mai cu samă din partea „liberală.“ Dar nu-mi place să întru în murdăria, unde „măgarii cu iască aprinsă în urechi“ și „tina de pe uliță“ sunt flori la ureche.

Programa partidei celei noué e probabil că se va fi statorit astăzi definitiv. Partida s'a întrunit spre sfirșitul acesta astăzi la 11 óre în sala comitatului.

Din partida guvernamentală a trecut la cea reunită: Bernath, Bitto, Horansky, Kerkapoly, Szivak, Molnár, Pulszky.

Bărbați de óre care greutate politică nu se bucură de formațiunea acesta. O putere în care graséză spiritul de partidă ca la noi, n'are căutare și n'are trecere în afară. Și trecerea în afară este astăzi un articol politic, care este mai egal cu esistența.

Protestul guvernului român contra tratatului de San Stefano.

Domnule agent! Din óre-cari informări, primite la departamentul meu de la deosebite Agenții diplomatice române din străinătate, rezultă că puterile în general și cabinetul din în special, sunt însuflețite de cele mai bine-voitoare intențiuni față cu țara noastră. Dar în același timp, cât privesce admiterea României la vre un congres viitor, s'au făcut rezerve, pe temeiul acesta, că independența noastră n'a fost încă formal recunoscută de cătră Europa, și că primirea noastră la congres ar constitui o derogare la usurile în vigore.

Guvernul român, fericit de asigurarile de simpatie ce a dobândit, se grăbesce să arete, prin mijlocirea dvóstră, cabinetului din ... simfimentele sale de vie recunoscută.

Tot deodată, față cu pacea semnată la San Stefano, se crede dator, mai mult ca totdeuna, a stăruí asupra cererilor sale din urmă și a invoca dreptul său, de a fi personal consultat și ascultat în nisce conferințe, unde se vor desbate interesele sale cele mai prețioase.

De bună samă, că nu sperăm a figura în congres pe aceeași linie cu puterile semnatare ale tratatului din Paris, și nici că pretindem a discuta cestiunile generale, asupra cărora s'ar îndrepta ale lor delibărări.

Singura noastră ambițiune se mărginesce a ne înfățișa înaintea Areopagului european, spre a alcătui noi înșine tabloul constiincios al drepturilor și intereselor noastre.

Cererea noastră se întemeiază în teorie și în practică: în teorie, pentru că independența noastră, tăgăduită prin combinațiuni artificiale și prin îndoieli nenorocite, în veci n'a fost înstrăinată și nici c'a încetat vre o dată de a esista; în practică, fiind-că multe din cestiunile rădicate prin tratatul dela San Stefano, ne privesc de a dreptul, și n'ar puté fi regulate fără ca să fim puși în poziție de a ne apăra noi înșine cauza.

Actele europene cari privesc țara noastră, tóte au sancționat vechile capitulațiuni

de samă, cum mecanicul căuta cu ochii plini de bucurie la densus, cum calfele și învățecii lui se uitau la densus ca la un vechiu măiestru în măiestria lor. Bucuria și viața reîntrară în oficina, în care ađi dimineța nu se auziau decât porunca, injurăturile baronului, rugările și obiecțiunile măiestrului; în curënd tóte se aflară în rënd bun, și când cătră sară baronul se întorse din pădure, spre a însoți spre casă pre prietenul său, el stătú uimit și în momentul d'antăiu părea chiar a nu simți nici o bucurie pentru înaintarea lucrului. El așteptase să afle tóte în îngrijare și incurcare; mecanicul însă i întinse zimbind desemnul, l' conduse la cilindru, și îndegând aci la desemn, aci la lucrul făcut, i arată cu o deosebită îndestulire, ce făcuseră ei până acum. „Dacă lucrul pășesce pe această cale înainte“, adause mecanicul, „și dacă acel domn străin ne va sta și mâne așa de bine în ajutoriu, mă leg că, înainte de duminecă chiar, vom fi isprăvit.“

„Ei, nebunii!“ fu tot, ce răspunse baronul inapoid desemnul, și Fröben nu scia ce să alégă dinmormoiturile

ale Principatelor cu Sublima Pörtă... Și aceste capitulațiuni asigură Principatelor o suveranitate, prea adese ori nerecunoscută în fapt. le recunoșce lămurit dreptul de pace și de resboiu și le garantează facultatea de a încheia ele înși-le tractate aforțiori de a lua parte la încheierea tractatelor internaționale.

De ajuns o repede aruncătură de ochiu asupra tractului Moldovei și Valachiei spre a dovedi existența unor asemenea tractate.

Convențiunile de curând încheiate între deosebite Puteri și Guvernul Princiari, sau cari sînt pe cale de negocieri, dovedesc că Europa a părăsit de acum înainte în privința României legalitatea-i arbitrară, pentru ca să intre în dreptul absolut.

Și apoi, România prin atitudinea în decursul celor din urmă evenimente, n'a avut cătuși de puțin cugetul de a organiza modificări radicale în profitul său. Ea a rupt dintre dînsa și imperiul otoman slabele legături, menținute printr-o tradițiune, care fusese falsificată în principiu și care, în aplicarea sa, da naștere la mult regretate dificultăți.

Admiterea României ar fi așa dar, nu o inovațiune mai mult sau mai puțin sprijinită pe necesități momentane, ci o întorcere la legitimitatea întemeiată pe adevărul istoric și pe ființa însăși a dreptului.

Ast-fel dar obiecțiunea dedusă din nerecunoșterea independenței României, cade în fața unei cercetări nepărtinitoare.

Pe lângă aceste rațiuni morale, destul de concludive se adaugă și cuvinte politice de o valoare incontestabilă.

România a luat în resboiul din 1877-1878, o parte din cele mai active și din cele mai de cinste; a adus servicii recunoscute operei militare, urmărită în comun. În tot periodul resbelului, s'a recunoscut țerei în mod notoriu și oficial, rolul de aliată, și țara n'a cruțat nimic pentru a îndeplini acest rol cu lealitate.

Totuși din momentul în care se deschise perioada diplomatică, ea a fost sistematicesce înlăturată. Delegatul său a fost depărtat de la conferințele asupra armistițiului; cererile sale nu s'au ținut în samă la încheierea păcii. Drept aceea, delegatul român trimis la Adrianopol era autorizat să declare dintru început, că țara nu se va ține legată de o punere la cale, din care ar lipsi conlucrarea și consimțământul ei.

Ați sub impulsul acelorasi simțimente de conservare și de demnitate, guvernul român e dator să declare, că pacea de la San Stefano, din care mai multe stipulațiuni ating drepturile și interesele României, nu pot să l'oblige în mod valoros. Dacă ar fi să se dobîndescă după această neatîrnarea națiunii române, ea nu ar trebui să o mulțămescă tratatului de San Stefano, de care a rămas străină, ci individualității și energiei atitudinii sale în timpul resbelului. Cât pentru recunoșterea acestei independențe, ea ar dori să se facă prin decisiunile unui congres, la care s'ar prezenta, și care de sigur nu ar voi să favorizeze și să întemeieze ca un principiu de drept internațional, escluderea părților beligerante de la ședințele, în cari are să fie statorită în mod definitiv pacea, ținută cea mai înaltă a silințelor lor. Anumiți articoli stipulați la San Stefano se rapoartă la cestiuni, în cari sîntem părtași în mod direct și esențial. Acestea sînt cestiunile cari privesc Basarabia, statorirea numai eventuală a unei desdaunări de resboiu, ce e datore României înalta Pörtă, stipularea trecerei trupelor imperiale ruse prin teritoriul român.

Rigorea dreptului cere, ca să fim ascultați asupra acestor deosebite puncte la începutul lucrărilor congresului, căci ele ating, sau integritatea materială a teritoriului nostru, sau și integritatea morală a suveranității noastre interne, precum și starea noastră economică.

Trebuie ore să amintim în adevăr, că cetățile turce de la Nicopoli până la Vidin, a căror derimare am ceruto de la 22 Iunie 1877, au fost ocupate de trupele noastre în urma chiamării categorice a cartierului general rus, cu titlu de amanet real, care să ne permită la timpul priincios, de a negoța

cu înalta Pörtă despre desdaunarea de resbel, cuvenită României?

Acordarea la Bulgaria a acestor fortărețe, urmată prin pacea de San Stefano, nimicesce realitatea garanției, și ne răpesc ori ce mijloc pentru o revindicare reală. Să amintim că strămtorarea financiară a imperiului otoman a fost constatată pe față în articolul 20 al tratatului de San Stefano, și că de atunci îndreptățirea rezervată României în termeni așa de vagi prin articolul 5 pentru valoarea drepturilor sale, asupra unei desdaunări, de negociat între ambele părți, a devenit a priori nefructiferă, de ore ce i lipsesc sancțiunea. Trebuie ore să mai accentuăm ca ceva rar, că o înțelegere premergătoare pentru regularizarea reintorcerei armatelor ruse după trecerea de doi ani, e de prisos cu România, și că se negociază asupra acestei reintorceri cu imperiul otoman pe când se socotise de necesară o convențiune în formă sərbătorască cu România spre a regula trecerea momentană a acestor armate? Trebuie ore să amintim, că România nu a fost nici odată umilită într'un mod mai crud în suveranitatea sa internă, decât prin această servitute, ce i se impune prin același tratat, în care se vorbește despre independența sa?

În fine cestiunea care privesc Basarabia, nu este una exclusiv locală, și de aceea nu e potrivită pentru simple stipulațiuni bilaterale; ea intră în competența Europei, căci implică o modificare esențială a operei europene de la 1856, prin întinderea unei puteri într'un ținut, unde întreaga Europă are interese constante. Această întindere ar avé ca rezultat principal, estinderea importanței atribuită până acum numai gurilor Dunărei, și asupra teritoriului ce se întinde între Reni și Ismail.

Afară de această, pacea de San Stefano alterează stipulațiunile din 1856, relative la comisiunea permanentă dunăreană; regimul statorit prin articolul 17 al tratatului de Paris este răsturnat. De o parte, întemeierea unui principat autonom al Bulgariei, elimină pe înalta Pörtă din sinul comisiunei; de altă parte, achizițiunea Basarabiei de către Rusia, care va deveni apoi stat țarmurén al Dunărei, va introduce un nou factor în această comisiune. Echilibrul în hotăriri va fi, dacă nu nimic, totuși amenințat de ore ce voturile se vor împărți în viitor astfel: Unul pentru Germania (ca reprezentantă a Bavariei și Württembergului), unul pentru Austro Ungaria, unul pentru România, unul pentru Rusia, unul pentru Serbia, și cel din urmă pentru Bulgaria. Preponderanța la Dunărea de jos va aparține în urma acesteia în mod neevitabil, unui grup de state, cari vor pute fi conduse prin împrejurări, a se decide mai mult prin înrudirile de rase și prin grija lor particulară de alianțe politice, de cât prin folosele comerțiului european și cerințele economice de un caracter general.

Acesta e un alt argument, care combate puternic pentru conlucrarea tuturor celor interesați la desbaterile și rezoluțiunile viitorului congres.

Însăși echitatea pledază pentru noi căci ar fi un ce arbitrar, ca cestiunea noastră să fie prezentată, tratată și judecată, fără ca noi să fim citați; căci dacă s'ar întempla, ca Europa să ne escludă de la congres și să desbată și decidă despre noi fără noi, atunci ea va consuma escluderea noastră, jefa căreia sîntem deja prin faptul tratatului de San Stefano, și contra căreia guvernul a creșut de datorie ca să proteste.

Acestea sînt, d-le, mai multe puncte ca completare la comunicațiile mele dinainte, considerațiuni de natură deosebită, dar de aceeași tăria, pe cari se întemeiază cererea noastră de a lua un loc modest în congresul european, chiar de la începutul conferințelor.

Vei bine voi prin urmare, să atragi cu deosebire înalta atențiune a Cabinetului... asupra punctelor aci dezvoltate, și veți pune silința a obține de la bine voitorile sale dispozițiuni admisiunea, așa de legitimă sub toate raporturile, a României în sinul viitorului congres. Vă autorizez etc.

(Semnat) M. Cogălniceanu.

„Rom. lib.“

Procesul „Arborosa“.

(Correspondență originală a „Tel. Rom.“)

Cernăuți, ultima Faur 1878.

(Urmare).

Acum ajungem și la „obiect“ cum l'presupune § 65. Eu l'ași numi un obiect subiectiv. Aice sînt „cine“ sau cineva acușării. Drept că în lege nu stă apriat „pre altul“ dară cuvîntul „a provoca“ pretinde numai decât, ca să fie prin cineva un altul provocat. Pre sine singur, cu bună sémă, nu se pôte nime provoca sau irita. — Mă voi folosí aice de un argument, carele de sigur e valoros pentru d. Procuror, și adecă, de §. 57 al codicelui-penal din 1803 care co-dice în legea acum în vigóre a aflat, după cum se scie, numai o modificare redacțiunală, și acolo se dice așa: „Cine pre concetățenii sei....“ Aratată deci această, că și §. 65 presupune pre cineva, carele să fiă căutat sau intenționat, de a fi „provocat“; tot odată însă, această arată cine trebuie să fiă provocat, spre a comite o faptă periculoasă pentru legământul de stat al Austriei, sau în genere, spre a comite o faptă punibilă în Austria. Domnii acușări cu bună sémă n'au satisfăcut prin adresa către ministrul cultelor și cu atât mai puțin prin telegramă, postulatului legi; și pôte ore chiar și d. Procuror singur crede, că pentru a fi criminal e de ajuns, a produce la Români din Iași ură și dispreț; și dacă da, că era spre acesta necesară telegrama acușărilor, spre a provoca acea ură?

Se va face pôte provocare la acei articuli jurnalistici, ce apărură în Moldova. Lasă însă, că acele jurnale sînt oprite: dară d-vóstră domnilor Jurați, de bunăsema va-ți putut căștiga convicțiunea că acei articoli nu sînt meniți, a irita, a provoca. Cine se luptă pentru un astfel de lucru, nu luptă în acel mod, nu cu acele arme!

Lipsesc deci în cestiunea de față criterii publicității sau promulgarea respectivelor scrieri. Lipsesc simptomele, că prin cine-va s'a căutat a provoca, fără care simptome însă, nu se pôte taca fapta acușărilor de o faptă punibilă. Dară se mai cere încă, la provocare disprețul și ura contra unității imperiului. Aceste două momente, ură și disprețul, nu se pot lua în ori ce înțeleș, ci ele sînt concepte care legea le statuază penale ca drept criterii legale; ele trebuie să fie lămurite în ambe direcțiuni; și apoi eu, cu privire la aceea, ce însemnă „ură“ și „dispreț“ în puterea usului vorbirei, mi-ași permite să dubitez, că măcar în depărtare a fost adresa infestată, capabilă a deștepta în cine-va siruțiri de ură și de dispreț. Pentru că desprețuirea nu e numai o neprețuire. Numai atuncea se pôte dice despre cine-va, că el fu provocat la despreț, când acesta fu adus la convicțiunea, că obiectul, contra căru el este provocat, merită scărbirea. Tot așa încă nu utesce cine-va pe altul, dacă numai nu-l iubesc. Din contra ura pretinde un grad atât de înalt al desplăcării, că dînsa numai decât trebuie să se împreune și cu patima, și face a siruți bucurie, dacă obiectul urei se nenorocesc. Sînt articolii incriminați cătuși de puțin capabili, a deștepta în cine-va astfel de simțiri? cred că la această pot eu liuisce să respund: ba!

Acum ași voi să revin la activitatea pre care o cere legea dela un criminal în sensul § lui 65. Mă provoc la crima, care e normată în §. 63 al cod. penal, în care § se spune mai aprópe, prin ce se pôte provoca, și adecă: prin ocărire uricóasă, prin batjocurire și prin alte fapte asemeni. Simplul cuvînt „detrunchiat“, întrebuinteze-se și în sensul cel mai criminal, nu e încă capabil să deștepte acele momente pe care le cere legea.

Ași puté în privința această să spun și să desfășur încă multe; cred însă, că pentru lămurirea dlor vóstre domnilor Jurați, cari urmați de trei zile încóci pertractarea de față cu cea mai încordată atențiune, am vorbit destul. Vê poftesc deci domnilor, se luați în considerare la deliberarea asupra întrebării propuse și cele ce le-am espus eu aice din punct de vedere juridic. Judecați domnilor de pörtă fapta tóte simptomele în sine, ce le pretinde legea și apoi judecați și aceea, de nu esistă pentru fapta domnilor acușări un alt punct de vedere, decât numai cel criminal. De ar fi să esiste imperioase cause care ar eschide tóte considerațiunile, apoi v'ași reflecta cu cuvintele dvóstre: „Cine ne pôte oprí, să ne privim noi de fiii maicei nóstre naționale?“ și „Austria e, la al cărei sîn am primit educațiunea, cultura și nobilizarea; cari m'au făcut astađi bărbat,

Întru adevăr: această părere ideală a clientului meu, pre carele l'cualifică superiorii săi, de și ca sanguinic, dar tot odată și ca model în purtare; această părere, dic, e sîn onul fundamental, din carele resună, e cadrul din carele lămurit se arată conceputul cel adevărat politic, competent al adevăratului Austriac (Aplause în public).

Afla-veți, de adevărat domnilor, pe acest punct de vedere după care nestrimtorita cultivare a literaturii naționale cum și consimțirea cu destinele și faptele națiunii sînt compatibile cu datoriile unui cetățean austriac: atunci sum sigur că veți e-prima asupra tuturor acușărilor verdictul ce li se și cuvine, verdictul adecă „nevinovați!“

(Va urma).

Varietăți.

* (Deputați sinodali). În cercul electoral VIII al Geoagiului s'a ales deputat sinodal ases. cons. și redactorul „Telegrafului român“ Nicolau Cristea; în cercul elect. XIV al Bistriției profesorul domnul Dr. D. P. Barcianu.

* (Consistoriul nostru arhidiececan) ca senat scolastic pe baza emisului ministerial Nr. 32096 ex 1877 a incunosciunțat prin cerculariu seu Nr. 526 din 13 Martie 1878 pe toți protopresbiterii și administratorii protopresbiteriali, ca inspectori districtuali de scóle despre oprirea cărței intitulate: Geografia Ardélului pentru scólele poporali II edițiune de Ioan M. Moldovanu. Blasiu 1870.

* (Comanda militară c. r. din Sibiu) ne trimite cu datul 11 Aprilie 1878 următorul comunicat:

Ministeriul imperial c. reg. de resbel a dispus prin emisul din 2 Aprilie a. c. desp. 6 Nr. 726 unele modificări la „Condițiunile provisorice de primire pentru scólele de cadeți c. reg.“

Conform acestor modificări petițiunile de primire a competențelor nu sînt de a se adresa ca până acum la comanda militară c. reg. ci a se îndrepta cel mult până în 1 August a. c. la c. reg. comandă a scolei de cadeți în Sibiu. Petiții întărziate și nu pe deplin documentate, nu se vor lua în considerare de comanda scólei de cadeți.

Ministeriul imperial c. reg. de resbel a orînduit cu amintitul esmis mai de parte, fie care frecuantant primit în o c. reg. scólă de cadeți este datoriu a solvi începînd un nou an scolastic anticipativ de ce florini v. a. comandai scólei, care l'provede din aceștia cu mijloce de învățămînt.

Eliberați de acest obligament sînt numai acei fiii ai amploiaților de stat, cari ei sau părinți lor pot dovedi în mod legal serăcie completă.

Mai departe fie-care frecuentant este deobligat a solvi odată pentru todeauna la primirea în c. reg. scolară de cadeți o taxă de cinci florini comanda școlară, drept contribuția pentru susținerea serviciului și altor lucruri de școală. De la solvarea acestei taxe nici un frecuentant nu poate fi dispensat.

O restituire a acestor taxe n'are loc.

Mai departe este dator fie-care aspirant la intrarea sa în școală de cadeți a fi proveșut cu schimburi (rufe) și ași procura conform mandatului comanda școlară unelte de curățit și un mic dulap (ladă) de lemn cu lăcat.

Neobservarea acestor deobligamente, va fi urmată de adreptul cu neprimirea sau destituirea frecuentantului.

„Condițiunile provisorice de primire pentru c. reg. școle de cadeți a „tuturor armelor“ a apărut (în limba germană) la L. W. Seidel & Sohn în Viena și se poate cumpăra cu prețul de 20 cr.

Ringelsheim.

* (Preoțimea română din Satu-mare) agitază pentru ținerea unui consistoriu plenariu al diecesei Oradane, care să revadă fondurile diecesane, despre care se șoptesc vorbe neliniștitoare.

* (Denumire.) Ministrul reg. ung. de culte și învățământul public a întărit definitiv pe inspectorii școlari provisorici: Iuliu Bardosy pentru cercul școlariu Nagykun-Szolnok, Moldován Gergely pentru cercul școlariu Torda-Arieș.

* (Omor) Zelosul paroh din Vorumloch Nicolae Mărgineanu s'a găsit în 9 Martie a. c. mort în marginea hotarului Vorumloch și Ibișdorful săsesc. Trupul repausatului a fost cercetat de doi medici însă nu s'a putut constata modul morții. Se dă cu socotela, că gutuit ar fi murit, de ore-ce a avut vinețală la grumazi.

* (Necrolog). Francisc Mihailasiu, a cărui morțe am anunțat-o mai înainte, a fost fiul maiorului Ioan Mihailasiu, carele a repausat la 1857. El s'a născut la 15 Faur 1824 în Năsăud. Cunoscințele elementare și le câștigă mai întâiu în casa părintească și apoi la școala militară de acolo. La 1839 a fost înrolat cadet și trimis la Caransebeș, la cursul militar pentru amplificarea cunoștințelor pe acest teren, care curs la 1842 îl fină cu succes laudaver. — La 1846 luă parte activă împreună cu părintele său maiorul Ioan Mihailasiu la expedițiunea galițiană. După reîntorcerea în patriă din expedițiunea aceasta, tinărul înaintă la rangul de locotenent și ca atare se transferă la regimentul I secuesc de pedestre. Tot în calitate de locotenent se strămută la 1848 érași la regimentul român II de graniță în Năsăud. La luptele contra insurgenților din anii 1848—49, luând parte activă, fu la comuna Samoșfalău lângă Cluj prins de câtră insurgenți și a ramas ca atare până la catastrofa de la Világos. După eliberarea din această captivitate se duse la Sibiu în calitate de adjutant al comandantului de diviziune locot. mareșal compestru bar. de Zeisberg, unde la 1851 înaintă la rangul de prim-locotenent. În această calitate trecu la corpul de gendarmerie, unde în curând înaintă la rangul de căpitan. Ca atare la 1867 se pensionă și la 1868 veni ași petrece restul vieții în mijlocul rudeniilor în locul natal Năsăud.

Ceremoniile rituale de înmormântare s'au săvârșit în biserica română gr. cat. de aici cu cea mai mare pompă de câtră dl vicariu G. Moisil cu asistență numerosă de fungeți din loc și de prin pregiur; é' cuvântarea funebrală o a ținut profesorul de gimnasiu Maxim Pop.

Pierderea acestui bărbat însemnat este mare nu numai pentru rudeni amici și cunoscuți, ci chiar și pentru națiune, căci densul a fost un bărbat activ, nu numai pe terenul militar, ci și pe cel literar. Poste-

ritatea ne va arăta. Deci cu toții să-i dăcem un: Fie-i țărina ușoră și memoria în etern binecuvântată!

PARTEA SCIENTIFICĂ ȘI LITERARA.

Ortografic.

„Foi'a scolastica“ de la Blaj, redactată de I. M. Moldovanu, a publicat în numerii sei 2, 3 și 4 din acest an un articol intitulat: „Scrierea limbei române cu litere latine.“ Din punct de vedere științific acest articol merită o ignorare completă și dacă noi totuși ne ocupăm cu el, voim numai a arăta soiul argumentelor de care se folosese Blajul în contra ortografiei fonetice.

Mai întâiu de toate constatăm că „Foi'a scolastica“ — și o putem privi pe ea astăzi de organul etimologuștilor de dincoci de Carpați — recunoșce că:

1. ortografia fonetică ușorează cetirea limbei române;

2. „nu scrierea seau neglijarea lui u finale este criteriul ortografiei etimologice, etimologuștilor inca poate se puna pe u finale, ori se-lu neglega;“

3. „economica (la scriere) în totu casulu este unu argumentu, care la omeni, ce-si au mintea în scaunulu ei, trebuie se compenesca forte multu.“*)

Ad 1. A ușora cetirea este o însuire importantă a unei ortografii mai ales la un popor ce se află în lăganul culturai și când scim că unul scrie și o mie cetese! Voim a generalisa știința și cultura și spre acest scop o ortografie, care îngreunează în mod irațional cetirea, este pedeca cea dintăiu ce trebuie delăturată. Din acest punct de vedere privită, cestiunea ortografică, devine o cestiune culturală și istoria va înregistra faptul, că ortografia etimologică a jignit progresul Românilor în cultură. După ce „Foi'a scolastica“ recunoșce adevărul, că ortografia fonetică ușorează cetirea, nu este în stare a trage din acest adevăr concluziunile logice. Pentru „Foi'a scolastica“ a învăța mai ușor cetirea și a ceti mni ușor nu însemnă nimica, căci „pana aci amu scrisu fără semne și sub greutatea acest'a nu ne-amu adunatu covrigu. Pentru ce dar' acumu novisarea cu coditie și caciule?“ Așa este! Acum 50—60 de ani n'aveam drum de fer și telegrafe; mergeam de la Sibiu până la Viena 6—8 săptămâni și sosirea poștei se anunța în oraș ca un eviniment extraordinar și ved că sub greutatea acest'a nu ne-am adunat „covrig.“ Pentru ce dar novisarea cu drumuri de fer și telegrafe?!

În mai ușora învățare a cetirei „Foi'a scolastica“ nu vede nici chiar „rațiuni pedagogice — pote voru fi fiindu asiă profunde, în cătu numai puțin pedagogi alesi potu a-junge cu mintea până la ele.“ Nu șntem noi de vină, dacă pedagogii de la „Foi'a scolastica“ nu sânt „alesi“ și declară că a învăța mai ușor a ceti este o „rațiune pedagogică profundă“, la care ei nu pot străbăte cu mintea lor. Aci este greu de ajutat. Însă în sfârșit „Foi'a scolastica“ totuși ar fi aplicată a afla acele „rațiuni pedagogice“, dacă nu ar nelinicea o altă împregiurare. „Unde au fostu pedagogii până acumu“ se întrăbă ea, „cumu au ținutu ei poporul în orbă cu aceea că i-au pusu pre cerbice unu modu de scriere greu și nu l'au fericitu cu modulu de scriere celu atătu de usioru alu fonetistiloru?“

Am cetit în fôia „Observatoriul“, redigiată de un soț în păreri a dl. Moldovanu, că „Foi'a scolastica“ apare în lună.***) Deși noi sciam, că ea apare în Blaj, trebuie să presupunem după ce cunoscem modul ei de argumentare, că „Observatoriul“ a sciut pentru ce a transplăntat pe „Foi'a scolastica“ în lună. Ce logică are trecere la locuitorii din lună, o lăsăm „Observatoriului“ a desfășura.

Ad 2. O literă, ce o putem scrie sau o putem lăsa și nescrisă, fără ca ortografia să

*) Citatele le reproducem în ortografia originală.

**) Veți „Observat.“ Nr. 21 din 23 Martie 1878.

sufere, este fără îndoială o literă de prisos. Ce înțeles poate avea scrierea unei litere de prisos și fără nici o însemnătate ortografică? Deci una din doue: sau u final are însemnătate ortografică și trebuie scris, sau nu are însemnătate ortografică și se „poate neglega.“ Dacă „Foi'a scolastica“ susține că și etimologuștilor poate negliga pe u final, atunci trebuie să recunoșcă că u final este fără însemnătate ortografică, sau dacă crede ea că rațiunile gramaticali nu permit neglijarea lui u final, atunci u final trebuie la tot casul scris și etimologuștilor nu poate negliga pe u final. În ambele casuri după chiar argumentațiunea „Foi'e scolastice“ etimologuștilor se încercă într'o periculoasă dilemă. În casul dintăiu când etimologuștilor n'ar scrie pe u final, sistemul lui ortografic ar deveni imposibil, astfel încât nici scriitorul n'ar mai pute ceti aceea ce a scris. În casul al doile, când etimologuștilor scrie pe u final, tesa, că ortografia fonetică este economică devine un adevăr necontestat nici chiar de „Foi'a scolastica.“ Și apoi economia — „Foi'a scolastica“ o zice — este un argument care la omeni ce-si au mintea în scaunulu ei trebuie se cumpenescă forte mult.

Dilema este periculoasă, căci nici o alternativă nu măgulesce etimologuștilor. A se sinucide și a fi un om, care nu-și are mintea în scaunulu ei sunt de alt-cum procese psihologice înrudite.

Ad 3. După cum vedem „Foi'a scolastica“ pune mare preț pe economie, dar negă cu deseversire, că ortografia fonetică ar fi economică, „căci“ dice, „Foi'a scolastica“ în naivitatea sa, „și noi putem se nu scriem pe u final“.

Cestiunea economiei, căreia „Foi'a scolastica“ îi dă atăta importanță, se poate delaga în mod forte simplu. Nu este vorba ce puteți sau ce nu puteți, ci vorba este cine are pentru scrierea limbei române trebuință de mai multe litere etimologuștilor sau fonetistilor? Pentru a pute respunde la acestă întrebare n'avem de cât a compara ortografia etimologică cu cea fonetică.

Dacă pentru a scrie un cuvânt românesc etimologuștilor are trebuință de mai puțin litere de cât fonetistul atunci ortografia etimologică este mai economică de cât cea fonetică și vice versa. Iuțela cu care ambi scriu cuvântul nu poate veni aici sub întrebare, căci a scrie iute este un scop al stenografiei și nici odată al ortografiei.

„Foi'a scolastica“ pare a nu înțelege scopul ortografiei, și cu atăt mai puțin pare a cunoscé scopul stenografiei, căci altcum nu se poate explica cum „Foi'a scolastica“ ajunge la pretensiunea șodă, că foneticul dacă ortografia sa într'adevăr ar fi economică ar trebui să scrie mai iute ca etimologuștilor! „Candu scriemu cu pen'a“, argumentează „Foi'a scolastica“, „deca ne folosimu de semne diacritice totu de-a un'a, candu ne vene în ainte unu sunetu nasale ori guturale, totu de-a un'a, candu ne vene în ainte vreun'a din cele trei siuatorie, atunci se recere mai una data și diumetate mai multu tempu, până se faci tote caciulele și coditiile, pre cătu se recere candu nu-ti instrutezi scrisorea cu de aceste.“ Nu edestul că „Foi'a scolastica“ dă pe față că nu scie deosebă între scopul ortografiei și al stenografiei, ea se mai folosese încă și de premise false pentru de a ajunge la o concluziune, care i se potrivește la argumentațiune. „Antăniu se scrii liter'a“, continuă ea, „cuvântulu ori propusetiunea, fără semne, apoi se redici pen'a și se o puni de-a sup'ra cestei apoi a celei litere și se faci unu covrigu, după ace'a se o muti mai incolo și se faci asemene. . . . Eca dara ce'a ce se dice a fi economia în realitate este una risipa de tempu. . . . Când afirmă „Foi'a scolastica“ acest'a, ea scrie pe aceeași pagină propusetiunea: „că ortografia acest'a ar fi economică“, și nu întrebuințază pentru scrierea acestor șase cuvinte scurte mai mult decât 7 adecă șapte „covrigi!“

Fonetismului, „celui cu semne multe“ i ajung pentru scrierea acelor 6 cuvinte trei semne: că ortografia acest'a ar fi economică. (Va urma.)

Bibliografie.

Enaceanu Genadie, Creștinismul în Dacia și creștinarea Românilor. București. 1878.

Laurian, D. Istoria rebelului din Orient sau luptele Românilor, Rușilor, Muntenegrenilor și Sârbilor cu Turcii. Din 1877—78. Fâsciora 5. Cu ilustrațiuni. București 1878.

Biserica ortodoxă română. Jurnal periodic eclesiastic. Anul IV. — Nr. 5. Februarie

Tabela materiei: I. C reștinismul în Dacia 357. — II Omilia la duminica a III a din sântul și marele post 289. — III. Cuvânt la Duminica a IV a din sântul și marele post. 301. — IV. Chiemarea divină la darul preoției 313. — V. Napoleon I. 371. — IV. Statistica Eclesiastică a Eparchiei Românilor 13.

Va eși de sub tipar:

Alesii, A. P. și Massimu Popu, Resbelulu orientale. Graz, 1878.

„Opera intrăga va aparé circa în 10 brosiure în formatu de octavu majoru de câte 3 cole seau 48 pagine, pre papiru elegantu albu și bine satinatu, și imprimatu cu tipariulu celu mai modernu. Fia care brosiura va contiené mai multe ilustrațiuni prefect efeptuite parte în coloru parte în litografia.

Prețul unei brosiure este 40 cr. v. a. — 1 leu în aur. Tôte 10 brosiurele costa nu 4 fl. v. a. sau 10 lei.

Sciri ultime.

(După „S. d. T.-B.“)

Viena, 15 Aprilie n. „Pol. Corr.“ anunțiaz din Petersburg: Cu tôte versiunile de alt cuprins, din partea cabinetulu din Petersburg nu s'a dat încă nici un respuns la observările cabinetulu din Viena în privința tratatulu de la San-Stefano, duse de generalul Ignatieff.

Bursa de Viena

din 3/15 Aprilie 1878.

Argint	106 30
Galbin	5 73
Napoleon d'aur (poli)	9 74
Valuta nouă imperială germană	59 90

Economic.

Sibiu, 12 Aprilie n. Pro hectolitru: Grâu fl. 9.10—10.10; Grâu secăreș, fl. 7.90—8.70; Săcară, fl. 6.60—7; Orz fl. 6.—; Ovės fl. 3—3.40; Cucuruz fl. 6.40—7; Mălaiu fl. 7; Cartofi fl. 2.50—3; Semănța de cânepă fl. 9—10; Mazere fl. 9—9.50; Linte fl. 12.50; Fasole fl. 8—8.50; Făină fl. 7.50; Slănină (clisă, lard) pro 50 chilo fl. 35; Unsore de porc fl. 30.—; Luminări de sêu pro 50 chilo fl. 30.—; Sêu de luminări fl. 26.—; Săpun fl. 22.—; Fân pro 50 chilo fl. 90—1.10; Cânepă fl. 28—30; Lemne vortose de foc pro metru cubic fl. 3.20; Spirit pro grad 52 1/2—75 cr.; pro chilo: carne de vită 30—38 cr.; Carne de vițel 40—44 cr.; Carne de porc 40—44 cr.; oue, 10 de 20 cr.

Estras din fôia oficială „Budapesti Közlöny.“

Licitațiuni: în 24 Maiu imobil. lui Alesiu Doczi în Cic-St Emeric (tribun. Cic-Sereda); în 18 Maiu și 21 Iunie imobil Cristinei Simedrea în Mesteacăn (judec. cerc. Baia de Criș); în 15 Maiu imobil. lui Ioan Mezei și soți Panitul-Murșului (tribunalul Murș Osorheiu); în 4 Iunie și 4 Iulie imobil. lui Ioan Schneider în Marpod (tribunalul Sibiu); în 17 Maiu și 17 Iunie imobil. lui Ioan George Spăck în Sibiu (tribunal).

Nr. 122. EDICT.

Maria născută Ioan Cojocariu din Brașov a părăsit cu necredință de la 1 Ianuaru 1875. pe legiuitul ei bărbat Nicolau Harmăneanu tot din Brașov fără de a se sci locul unde se află, este prin acest'a citată, ca în termen de un an și o zi să se prezenteze înaintea subscrisului for matrimonial, căci la din contră și în absența ei se va pertracta și decide procesul divorțial intentat asupra ei.

Brașov, 3 Martie 1878.

Forul matrimonial gr. or. al tractulu I. al Brașovului.

Iosif Bărac m. p. protopresb.